

Tas Latweefchu draugs.

1841. 2 Oktober.

40ta lappa.

J a u n a s f i n n a s.

Is Peterburgs. 18tâ September puffzell' us feschēem pehz puffdeenas us Waffil=fallas peepeschi is sprukke ugguns no ta kohka=namma, fur Kreewu grahmatneeku wiffaugstakai beedribai sawas grahmatu drikkēs stahweja. Zaur to leelu wehju ugguns drihs arri mettahs wiffēem zitteem nammeem wirsâ, kas tur apfahre, un no kurreem daschi tâ patt no kohka bija. Weena namma fehtâ bija arri lihds 4000 affis malkas uskrautas. Bet kad no 12 mallahm wiffas sprizzes bija atwestas, tad ar Deewa palihgu arri isdewahs dsehst. Pahri nammi ween irr nodegguschī, un no tahs malkas arri wehl laimejahs 2000 affis isglahbr.

Is Wahjsemmes. Pehz dauds publeh̄m isdewahs, arri no rahzineem zept maifi. Masgaja winnus papreeksch ar uhdeni labbi tihrus, tad lihds ar misu farihweja us rihwes, fajauze puffi woi treschu daku ar rudsu jeb meeschu milteem, eeraudseja kâ jau maifi, un tâ patt iszeppe. No trim mahrzineem rahzīnu un tīf patt rudsu milteu dabbuja 9 mahrzīnus labbas maifes, kas arri pehz pahri mehnescheem wehl deesgan smeekliga bija.

Pagahjuschâ mehnesi gahje pee Grimlinaufenes=zeema, ne jīf taht no Disfeldorpes = pilfata, firma seewa, 70 gaddus wezza, sawai meitai blakkam pehekona laikâ pa lauku. Sibbens winnas abbas nospehre. Tai paschâ deenâ sibbens tur patt eespehre weenâ mahjâ un tur eededsinaja gultur, kurrâ wihrs gulleja; bet tas, usmohdees no ugguns, to isdsehse un labbâ duhschâ tur patt atkal gahje gulleht.

Leipziges eedschwotaji preezajahs, ka wianni taggad arri wakkards un paschâs naktis pee sawas raht=uhses tohrna warroht skattih̄t, jīf effoht pulkstens. Jo weens gudrs pulkstenu=taiſitajs ne fenn pilfatam tahdu leelu tohrna pulksteni irr sch̄inkojis, kam waigs tumsâ ar gaischahm swezzitehm tohp apspihdehts. Noſauz scho sawu jaunu pulksteni par laik=spihdekli, un to 23schâ August pirnu reis eededsinaja.

Is Londones. Calenderi, kas tof pee zittahm leetahm gudri deesgan, wehl lihds sch̄im gaddam sawus mirxonus eeksch hasnizahm glabbaja; bet luhf', scho gaddu keh̄nineene gudrâ un sch̄ehligâ prahtâ to aisleedse un pawehleja, lai eetaifa kapsehtas.

Is Seemet=Amerikas. Pensilwanies=walsti dschwō rentineeks, kas leelahs atraddis, ka tahds uhdens, fur papreeksch kartuppelus iswahrija, tohti

derroht wiffus tahrpus un fuffainus isnihzinah, kad to dehsteem un fehftahm leiyoht pah, un ka arri gluschi weenlihd's woi tahrpi wehl pautô's, jeb woi jau isfchlichluschees.

- Darbu rullis pa mehnescheem; jeb mahziba, kahdi darbi fainneefcheem ar fawu faimi iffatrâ mehneft pehz fahrta's ja-strahda.

O k t o b e r m e h n e f t i.

Sabkama pufte.

Pahr mahjas buhſchanu. Kad kahpoſti nonemti, tad ſchee ja-ſteids eetaiſiht traufô's. — Swezzes ja-leij preeſch ſeemas-waijadſibas. — Tâ pat arri jau ja-fagahda wiſſadi ſeemas-darba eerohtſchi, ko drihs waijadſehs nemt rohka. — Kam pilſſeha tuhwmâ, tas warr fawus druwas-un dahrſa-anglus, kas tam pahrah', aiſweſt pahredoht. Bet, no Deewa puffes! lai ifweens fargahs lohpu-barribu, kâ ſeenu un ſalmus, pahredoht, kad labbi un ſkaidri ne ſinn, ka pahraf' buhs. Kad taggad laiks mehds buht ſapjſch, tad jagahda, ka wiſſa faime, ſewiſchki behrni, irr gehrbti allasch ar tihrahm un ſaufahm drahnahm. Ihpafchi kahjas no ſapjuma un aukſtuma labbi ja-glabba. — Scha mehneſcha beigâs gan mehds tas brihdis peenahft, kad mums auſis atſkann tee wahrdi: "Dohdeet Feiſeram, kas Feiſeram peederr!" Gan daudſeem tas ne patihkami ſkann, bet jau ne warr zittadi buht; jo paſchi Deewa ſwehti wahrdi mums to pawehl: "Iffatrs lai irr paklaufigs tai paſauligai waldiſchana; jo ne weena waldiſchana irr, bes ween no Deewa, un kur waldiſchana irr, tur ta no Deewa irr eezelta. Tâ irr Deewa ſullaine, tewim par labbu. Tâ pehz dohdeet arridsan meſlus. Makſaj wiſſeem to parradu: meſlus, kam meſli peederr; muiſtu, kam muiſta peederr; bihjaſchanu, kam bihjaſchana peederr; gohdu, kam gohds peederr." (Reem. 13, 1. 4. 6. 7.) Tâ pehz, brahli, ne nopuhſchatees un ne noſkumſtetees ne ko, kad kahdam no juhſu tuwakeem ja-aiſeet Reiſera deeneſtâ, jo tâ peenahkâhs. Un juhſ aigahjeji, dohmajeet, ka tas irr Deewa liktens un ka jums ſchim liktenam ja-paklauſa, ja gribbat, ka jums buhs labbi klahtereſ. Ne weena ſemme ne paſtahw bes kârre-ſpehka un ſchis ammatſ irr gohda-ammats. — Tâ pat arri, kad galwas-nauda ja-makſa, tad darrajt to ar labbu prahtu un dohmajeet, ka tas paſcheem ween par labbu nahf. Pats muhſu mihtajs peſtitajs galwas-naudu makſaja, kâ atraſſeet Matteüſa gr. 17, 24—27.

Pahr lohpu-fohpſchanu. Scha mehneſcha eefahkumâ kuhrtis labbi jawehdina un ja-iſtihra, kâ peenahkâhs, un ap mehneſcha widdu, ja ne jau agraf', lohpi ja-eeſeen kuhrti. Sinnams gan, ka katra lohpu ſorce, zil ſpehjams, ja-turr' ihpaſchi. Pirims ehdamo us kuhrtim glabba, waijag' pehdas augſtumâ greeſtus nolikt ar garr-kuhtu ſalmeem, kas futtu un lohpu dwaſchu noturra, ka ehdamo ne maita; bes ta allasch, kad warr, behnina kuhrti ja-turr' wakâ, ka wehſſchs dabbu zauri wilktees. Tas pats arri darrams ſchkuhndô's, kur ehdamo glabba, jo arri tur ſemmes miſklums warr barribu maitah. Uſu un rudſu ſalmi un rudſu pellawas tâ ja-turr' pee rohkas, ka tohs pirmahf warr noehdinaht; waſſarajas pellawas tik 2 lihds 3 reiſ pa neddetu dohdamas. Uſu ſalmi

ilgi ne stahw labbi, tadeht, ka pasalki teek noptauti. Schinni flapjâ laikâ wiff' wairak salmi lohpeem par barribu geld; pehzak, kad falsi, pellawas. Râ lohpeem ehdamajs ja-eedalla, to jau gan effam isteikufchi Janwar mehnesi, bet kad pahre to, zif barribas katram lohpm ja-dohd, tur driffketajs irr apmiffesees, tad to tē istahstifim par jaunu. Prohti, katram leelam lohpm pa deenu ja-dohd 8 mahrz. salmu ar 4 mahrz. seena fohpâ par krattijumu, un 4 mahrz. rudsu un 4 mahrz. meeschu pellawas fohpâ. Zahs 12 mahrz. krattijuma ja-schfere di-wâs dakkâs, weena dalka leelaka, ohtra masaka; ta masaka dalka ja-dohd puff-deenâ un leelaka waffarâ. Pellawas tâ pat ja-dalla un leelaka dalka ja-dohd no rihta pulksten 4trôs, masaka, kad gohwis isflauktas. Bet kas sawus lohpus barro ar faufu un ar flapju ehdeenu pamihfcham, tas lai no scha laika lihds seemas fwehtkeem dohd katrai flauzamai gohwei (bullim 2 reis tik dauds) pa deenu 3 mahrz. seena un 9 mahrz. salmu par faufu ehdeenu un 2 mehrus (tah-dus, kas 48 eet us puhra) pellawu ar 2 mehreem smalku effetu, ko papreekfeh ar karstu uhdeni ja-sapluzzina, par flapju ehdeenu. — Preekfeh lohpeem arri warre zept labbu maifi no salmeem. Sakappa kweefchu salmus par effelehm un leez samalt par rupseem milteem. Schohs miltus, kad jau tiklai ar wahrietu uhdeni fajaukfi, lohpi labpracht ehdihs; bet kad wehl pee 20 mahrz. schahdu salmu-miltu peelikfi 5 mahrz. rudsu-miltu, un maifi zepfi, tad ar to ne ween leelus lohpus, bet arri funkus un putnus itt labbi warresi barroht. Arri rudsu salmi us to derrigi un schee par $\frac{1}{4}$ wairak well swarrâ. — Ja kartuppesti irr, ko gohwim doht, tad tee ar dsehreenu ja-dohd. Zohs kartuppestus, ko rihtâ gohwim dohfi, schodeen nowahri, fashchaidi un dsestrâ weetâ noleez. Kad dsirdinaschanas laiks flahrt, tad samaisi ar werdofchu uhdeni (1 fauju us lohpa) un eeleez dseh-reena fillês, zaur ko tad arri uhdenim aufstums suddihs. Leez wehrâ: pa wiffu seemas-laiku no rihta pulksten' 4trôs lohpeem ehst ja-dohd, starp p. 5—6 ja-flauz, starp p. 7—8 ja-dsirdina; p. 11trôs ohtr' reis' ja-ehdina, starp p. 12—1 jaun' peenes ohtr' reis' ja-flauz; starp p. 3—4 pehz puffd. ja-dsirdina, 53trôs trefchu reis' ja-ehdina un starp p. 6—7 ja-flauz. Kad lohpi pee ugguns-gaif-mas ja-fohpi, tad ne zittadi, kâ ar fwezzi, kas skaidrâ un gaifchâ wehja-luk-turi labbi eeraifama. — Sewischli ja-gahda, ka kuhcis naw karstuma un twaiku pilnas. Ja tâ gaddahs, tad kuhdi ja-isniet un lohdsini wakkâ ja-turr'. — Lai lohpi allasch skaidri stahwetu, tad ja-streija. Kad slika seena, woi salmu preekfeh tam naw, tad warre taggad wehl sagahdaht kaut kahdu sahli un kuhnas no mescha, kas ja-ischahwe un preekfeh streijahm pee rohkas ja-sakrauj kahdâ pafpahrnê, woi schkuhni. Zaur to ar' kuhdi baggati waitrofees. Barrojami weh-fchi woi ahlawes gohwis, ko preekfeh few' ne naturr', ja-pahrdohd. — Aitas arri ja-leek tihrà un siltâ kuhci un ar wesselligu barribu ja-ehdina, kas irr tihrs un labs seens. — Ehdamajs tâ ja-eedalla, ka weenadi isnahf pa wiffu seemu. Katra leela aita peeteek ar $2\frac{1}{2}$ mahrz. seena pa deenu. Leez wehrâ: 100 mahrz. seena preekfeh aitam tik pat geld, kâ 100 m. ahbolianu seena, woi 200 m. sir-nu. woi wihku-salmu, woi 350 m. meeschu, woi 400 m. ausu, woi 600 m. rudsu-salmu, woi 200 m. kartuppestu, woi 500 m. salka ahbokina, woi 70 m. ausu, woi 60 m. meeschu, woi 40 m. sirnu, woi 50 m. wihku, woi 50 m. rudsu. Ne

wahriti, bet tihri nomafgati un fagreesti kartuppeli aitam ihsti geld un irr wese- feligi. Gefahumâ mas ween ja-dohd, pehjak wairaf un, kad eeradduschas, tad 2 mahrz. par deenu. Sihdoschas aitas, un tekkuti apeeschahs=laiâ labbaki mittinajami. Barribu warr eedallihit un doht 3 woi 4 reis' par deenu. Jo wairaf winnas fausu ehd, jo wairaf ehdama ja-dohd un ja-dsirdina. Kad aita atneffusehs, tad willa pee tesmina ja-ispluhz, ka jehri to ne eefhsch. Nitas, ko preefsch willas turr', naw tâ ja-barro, ka treknas paleef. — Sirgeem schinni mehnesi muttes ja-tihri un kummeli ja-ruhni. Sirgi taggad arri stalli ween ja-turr', pareisi ja-kohpj un ar labbu seenu un ausahm ja-ehdina. Ze mahzifim, kahdu maisti warr zept preefsch sirgeem. Schi maise teef zepta pa puffi no rudseem un pa puffi no ausahm, kas rupji ja-famak. Tam uhdenim, fur schohs miltus eejauz, waijag' drufzin fahls peemest, tad tohs miltus eemihziht un plahnas karraschinas zept. Naudseht winnu ne waijaga, jo fahbums sohbeem fahdetu; bet kad ta iszeppufe, tad ja-fakalte. Kad gribb bruhkeht, tad smalki ja-faberssch un, kâ ausas, ar efselem un seenu fajauktas lohpeem ja-dohd. Wairaf naw ja-dohd, ka 2 karraschinas us deenu. Schahda maise irr dauds labbaka, ne kâ flaidra labbiba, jo no 1 puhra ausu un 1 p. rudsu zeptas maises warr sirgu 120 deenas usturreht; tur isnahk 240 lihds 250 karraschinas. Schi maise irr dauds spehzigaka, ne kâ flaidra labbiba. Bes ta winna dauds weeglaki nemmama lihds us jelta.

Pahr mahjas=putneem. Wistahm ja-fagahda fawa ihpafcha weeta, fur pa seemu pee fultuma warr mist, bet istabâ turreht naw labbi, nesphdribas un neweffelibas deht. Tâ pat arri ja-darra ar sohfin, piblehm un tihtereem. Sohfiis sewischi schinni laiâ mehds barroht nu kaut. Taks wiff'labbaki nobarro ar rupji famalteem un mehzeeteem meescheem. Par dsehreenu winnahm ja-dohd tihrs uhdens, fur rupjas smiltis eebehtas un kwehlainas ohgles dsiffinatas. Bet, lai winnas dsehreenâ ne masgatohs, leez fahrtinas traufkam pahri. Nufas, meeschi un grikki kohpâ fajaukti ar' labbi barro. Kartuppeli arri geld, kad tohs iswahra un fahschkaida. 1 seezinsch kartuppelu tif pat barro, kâ weens seezinsch ausu. Bet ja-fargahs, ka ne dohd us reis' par dauds.

Pahr kulfschanu. Sirni, puppas, linnu- un kannepu-sehklas taggad ja-isfult bes kaweschanas un, kas sehklai ja-taupa, tas labbâ weetâ ja-glabba.

Bischu=dahrsâ. Kad tuhlin pehz Behrtula ne effi traufku zaurumus aismehrejis, tad tas taggad bes kaweschahs darrams. Kas ruddeni gribb meddu nemt, tas lai taggad to darra, bet lai fargahs, ka dauds ne isnemm.

Pahr tihrumu= jeb druwu=kohpschanu. Ja pagahjuscha mehnescha gallâ ne paspehja ruggaju usart, noezzeht un norulleht, tad tas schinni mehnesi paddarrams. Sehjai uhdens nolaischams, fur tas wirfû gult. H. L.

(Beidsama pufe us preefschu.)

Lihds 29. Septbr. pee Nihges irr atnahfushi 1028 fuggi un aibbraufushi 1008.

Wrihw drikkelt. No Widsemmes General-gubernementes puffes: Dr. C. E. Napiersty,